

LT

LT

LT

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Bruselis, 14.10.2009
KOM(2009) 534 galutinis

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Kosovas* siekia europinės perspektyvos

---

* Pagal JTST rezoliuciją 1244/1999.

1. ŠIO KOMUNIKATO TIKSLAS

2008 m. plėtros strategijoje Komisija paskelbė ketinanti pateikti ekonominio pagrįstumo analizę dėl Kosovo¹. 2008 m. gruodžio mėn. Taryba palankiai įvertino Komisijos pasiūlymą pateikti analizę, kurioje būtų nagrinėjami būdai paspartinti Kosovo politinį, socialinį ir ekonominį vystymąsi. Ji dar kartą pabrėžė ES norą padėti Kosovui ekonomiškai ir politiškai vystytis, siekiant aiškios europinės perspektyvos, kuri atitiktų viso regiono europinę perspektyvą.

2005 m. balandžio mėn. Komisija paskelbė komunikatą dėl Kosovo². Komisija reguliariai informuodavo ES valstybes nares apie įvykius Kosove. Šio komunikato tikslas – įvertinti nuo tos dienos įvykusius pokyčius, nustatyti uždavinius, kuriuos Kosovas turės spręsti siekdamas integracijos į Europą, patvirtinti priemones, kurių jis turėtų imtis, kad šiuos uždavinius išspręstų ir pasiūlyti Bendrijos priemones, kuriomis būtų padedama Kosovui siekti politinio, socialinio ir ekonominio vystymosi tikslų. Kadangi Kosovo europinės perspektyvos tikslas yra toks pat kaip ir viso Vakarų Balkanų regiono, regioninės aplinkybės yra nepaprastai svarbios. Kosovas turi neatsilikti nuo regiono šalių daromos pažangos skatinant ekonomikos augimą ir puoselėjant politinį stabilumą. Tai atitinka Kosovo, Vakarų Balkanų ir visos Europos Sąjungos interesus.

Kosovas paskelbė nepriklausomybę 2008 m. vasario 17 d. Iki šiol Kosovo nepriklausomybę pripažino 62 valstybės. Kosovas taip pat priėmė konstituciją, pagrįstą išsamiu pasiūlymu dėl Kosovo statuso nustatymo. Tarptautinis civilinis įgaliotinis prižiūri šio pasiūlymo įgyvendinimą³.

Pertvarkyta Jungtinių Tautų misijos Kosove struktūra; toliau taikoma Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucija 1244/99. Jungtinių Tautų misijos Kosove užduotys – stebėseną ir ataskaitų rengimas, palankesnių sąlygų Kosovo išorės atstovavimui ir Prištinos bei Belgrado dialogui sudarymas ir veikla susijusi su praktiniais klausimais dėl Kosovo teritorijų, kuriose yra serbų dauguma⁴.

JT Generalinės asamblėjos prašymu Tarptautinis Teisingumo Teismas rengia patariamąją nuomonę, ar Kosovo nepriklausomybės deklaracija atitinka tarptautinę teisę. Teismo nuomonės tikimasi 2010 m.

2. ES ĮSIPAREIGOJIMAS KOSOVUI

ES valstybės narės priima sprendimus dėl santykių su Kosovu remdamosi nacionaline praktika ir tarptautine teise. 22 ES valstybės narės pripažino Kosovo nepriklausomybę. Tai, kad nėra suderintos pozicijos dėl Kosovo statuso netrukdo ES aktyviai su juo bendradarbiauti.

ES paskyrė ES specialųjį įgaliotinį⁵, kad jis rengtų rekomendacijas, paremtų Kosovo politinius procesus ir užtikrintų ES veiksmų nuoseklumą. ES taip pat dislokavo savo iki šiol

---

¹ Pagal JTST rezoliuciją 1244/1999.

² *Kosovo ateitis Europoje*, COM (2005) 156, 2005 4 20.

³ Tarptautinis civilinis įgaliotinis rengia ataskaitas Tarptautinei iniciatyvinei grupei dėl Kosovo.

⁴ Saugumo Tarybos narių informacijai skirta 2008 m. birželio 12 d. JT Generalinio sekretoriaus ataskaita dėl Jungtinių Tautų laikinosios administracijos misijos Kosove (angl. UNMIK).

⁵ 2008 m. vasario 4 d. Tarybos bendrasis veiksmas 2008/123/BUSP.

didžiausią civilinę ESGP misiją Kosove⁶. EULEX stebi, moko ir pataria Kosovo valdžios institucijoms teisinės valstybės, visų pirma policijos, teisingumo ir muitų, klausimais ir turi tam tikrų vykdomųjų įgaliojimų.

Kosovas dalyvauja Vakarų Balkanams skirtame ES stabilizacijos ir asociacijos procese. 2007 m. kovo mėn. sukurtos sustiprinto SAP stebėjimo mechanizmo struktūros. Šios struktūros užtikrina, kad reguliariai vyktų dialogai dėl inovacijų, vidaus rinkos, gero valdymo, žemės ūkio, ekonomikos ir infrastruktūros. 2008 m. vasario 18 d. Europos partnerystės dokumente⁷ ES nustatė Kosovo reformų prioritetus.

2008 m. liepos mėn. Komisija surengė paramos Kosovo teikėjų konferenciją, kurios metu pasižadėta skirti 1,2 mlrd. EUR, iš jų daugiau kaip 500 mln. EUR iš Bendrijos biudžeto. ES ir valstybės narės įsipareigojo skirti beveik 800 mln. EUR. Kosovas ir toliau gauna EB finansinę paramą pagal Pasirengimo narystei pagalbos priemonę (PNPP), CARDS⁸, stabilumo priemonę ir kitas iniciatyvas. Jis vis dar galės gauti makrofinansinę pagalbą.

3. KOSOVO PAŽANGA SIEKIANT INTEGRUOTIS Į EUROPA

2005 m. komunikate *Kosovo ateitis Europoje* Komisija sutelkė dėmesį į ekonominius Kosovo vystymosi aspektus, institucijų kūrimą ir regionines aplinkybes. Nuo 2005 m. Kosovas šiose srityse padarė tam tikrą pažangą, bet dar lieka svarbių uždavinių.

Nuo 2006 m. Komisijos rengiamose pažangos ataskaitose pabrėžiama, kad Kosovas padarė pažangą derindamas teisės aktus su Europos standartais. 2008 ir 2009 m. pateikta vidutinės trukmės laikotarpio išlaidų programa – tai pažangos siekiant tvarios Kosovo fiskalinės sistemos ženklas. 2009 m. birželio mėn. Kosovas tapo Tarptautinio valiutos fondo ir Pasaulio banko nariu. 2008 m. įsteigus Vystymosi ir Europos integracijos koordinavimo agentūrą žengtas svarbus žingsnis gerinant paramą Kosovui teikiančių valstybių koordinavimą ir jo pastangas siekti Europos standartų. Kosovas dalyvavo darbuose, susijusiuose su Stabilumo paktu, ir jį pakeičiant Regioninio bendradarbiavimo taryba. Jis dalyvauja daugelyje regioninio bendradarbiavimo iniciatyvų⁹.

Tačiau vykstant teisės aktų derinimo su ES teisės aktais procesui Kosovas turi ne tik priimti teisės aktus, bet ir tinkamai juos įgyvendinti ir užtikrinti jų vykdymą. Kosovo ekonomikoje yra didelė šešėlinės ekonomikos dalis, o šalies ekonominis valdymas, reglamentavimo sistema ir verslo aplinka kelia susirūpinimą. Šalies verslui trūksta eksporto pajėgumų. Kosovas turi išplėsti socialinės apsaugos sistemos apimamas sritis, pagerinti jos veiksmingumą ir siekti strategiškesnio požiūrio į užimtumą. Kosovo viešasis administravimas tebėra silpnas. Kosovui vis sunkiau dalyvauti regioniniuose forumuose. Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimas nepadėjo išspręsti Kosovo eksporto į Serbiją ir į Bosniją ir Hercegoviną nukreiptos tranzitinės prekybos blokados klausimo.

---

⁶ 2008 m. vasario 4 d. Tarybos bendrasis veiksmas 2008/124/BUSP.

⁷ Tarybos sprendimas 2008/213/EB.

⁸ Bendrijos parama rekonstrukcijai, plėtrai ir stabilizavimui.

⁹ Kosovas pasirašė Energetikos bendrijos sutartį (ETC), Susitarimą dėl Europos bendrosios aviacijos erdvės (ECAA), dalyvauja Pietryčių Europos transporto stebėjimo centro veikloje (SEETO), pasirašė Vidurio Europos laisvosios prekybos susitarimą (CEFTA) ir ES mažų įmonių chartiją. Kosovas prisijungė prie Pietryčių Europos iniciatyvos plačiąjuosčio ryšio srityje, Pietryčių Europos iniciatyvos elektronikos srityje, Regioninės viešojo administravimo mokyklos projekto, Pietryčių Europos bendradarbiavimo iniciatyvos, dviejų regioninių aplinkos iniciatyvų (RENA ir ECENA) ir Investicijų skatinimo iniciatyvos (angl. *Investment Compact initiative*). Šis sąrašas neišsamus.

4. KOSOVO EUROPINĖS PERSPEKTYVOS SIEKIO REZULTATAI

ES ne kartą pabrėžė, kad Kosovo europinė perspektyva yra regiono europinės perspektyvos dalis. 2007 m. gruodžio mėn. Europos Vadovų Taryba patvirtino, kad ES būtų pasirengusi padėti Kosovui ekonomiškai ir politiškai vystytis, suteikdama aiškia europinę perspektyvą, kuri atitinka šio regiono europinę perspektyvą. 2008 m. vasario mėn. Taryba patvirtino savo įsipareigojimą visapusiškai ir veiksmingai remti Vakarų Balkanų europinę perspektyvą ir paprašė Komisijos naudoti Bendrijos priemones skatinant ekonominę ir politinę vystymąsi ir siūlant didesniai regiono šalių skaičiui konkrečias priemones, kad jos darytų pažangą šiose srityse. 2008 m. gruodžio mėn. ES dar kartą pabrėžė, kad yra pasirengusi padėti Kosovui ekonomiškai ir politiškai vystytis, suteikdama aiškia europinę perspektyvą, kuri atitinka viso regiono europinę perspektyvą.

Regionas padarė didelę pažangą europinės integracijos srityje. Visos šalys vedė derybas su ES dėl stabilizacijos ir asociacijos susitarimų. Kroatija ir Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija turi kandidačių statusą. Tarybos prašymu Komisija rengia nuomonę dėl gauto Juodkalnijos narystės prašymo. Taryba gavo Albanijos narystės prašymą. Kosovas neturi atsilikti nuo šių įvykių siekiant regiono politinio stabilumo ir ekonominės pažangos.

2008 m. kovo mėn. komunikate *Vakarų Balkanai. Europos perspektyvos artinimas*¹⁰ Komisija nustatė Bendrijos priemones, skirtas demokratinėms reformoms, ekonominei pažangai ir geriems kaimyniniams santykiams skatinti. Kosovas turi spręsti keletą svarbių uždavinių, kuriuos galėtų padėti išspręsti Bendrijos priemonės. Nauda, kurios Kosovas galėtų gauti iš šių priemonių, priklauso nuo jo reformų pažangos. Kosovas turi konsoliduoti savo europinę darbotvarkę, užtikrinti ilgalaikį socialinį ir ekonominį vystymąsi, sustiprinti sektorių politikos derinimą ir veiksmingai dalyvauti regioniniame bendradarbiavime. ES gali padėti Kosovui siekti šių tikslų.

Komisija palankiai vertina tai, kad nepaisant skirtingų ES valstybių narių pozicijų Kosovo statuso klausimu, pažangai padėtas konstruktyvus pagrindas – laikomasi skirtingų požiūrių pripažinimo klausimu, bet sutariama dėl bendro darbo. Laikydamosi Tarybos išvadų ES gali susitarti dėl priemonių, skirtų Kosovo politiniam ir ekonominiam vystymuisi paremti, nepažeisdama ES valstybių narių pozicijų dėl statuso.

5. KOSOVO EUROPINĖS DARBOTVARKĖS KONSOLIDAVIMAS

Kosovas ne kartą pabrėžė savo ryžtą siekti pažangos pagal europinę darbotvarkę. Teisės aktų derinimas su ES teisės aktais yra Kosovo reformų varomoji jėga. 2008 m. balandžio mėn. Kosovas priėmė Europinės integracijos planą. 2009 m. rugpjūčio mėn. Kosovas atnaujino Europos partnerystės veiksmų planą.

Kosovo 2009 m. pažangos ataskaitos išvadose patvirtinama, kad šalis turės spręsti svarbius uždavinius. Kosovas turi toliau daryti pažangą teisinės valstybės kūrimo ir įtvirtinimo srityje ir turi tobulinti teismų sistemos veikimą ir jos nepriklausomumą. Jis turi veiksmingai kovoti su korupcija, pinigų plovimu ir organizuotu nusikalstamumu ir parodyti konkrečius rezultatus. Kosovas taip pat turi tobulinti savo viešojo administravimo gebėjimus, stiprinti jo nepriklausomumą bei profesionalumą, gerinti verslo sąlygas, įskaitant reglamentavimą, priežiūrą ir bendrovių valdymą. Kosovas turi užtikrinti visišką vyresniųjų valstybės pareigūnų

---

¹⁰ „Vakarų Balkanai. Europos perspektyvos artinimas“, COM (2008)127, 2008 3 5.

skyrimo skaidrumą ir garantuoti, kad viešieji pirkimai atitiktų nepriklausomumo, objektyvumo ir skaidrumo kriterijus. Kosovas turi suformuoti tvarią makroekonominę ir fiskalinę politiką.

Kosovas turi užtikrinti, kad 2009 m. lapkričio mėn. numatyti vietos rinkimai vyktų sąžiningai ir skaidriai. Mažumų bendruomenės turi visapusiškai dalyvauti decentralizacijos procese. Kosovas turi pagerinti serbų ir kitų mažumų apsaugą ir skatinti bendruomenių dialogą ir susitaikymą. Reikia stiprinti socialinę sanglaudą. Kosovas turi kurti efektyvų ir veiksmingą viešąjį administravimą. Rengdamas teisės aktus Kosovas turi visapusiškai ir laiku naudotis turimų tarptautinių ekspertų paslaugomis. Prioritetas turi būti teikiamas tinkamam priimtų teisės aktų įgyvendinimui, įskaitant atitinkamų darbuotojų skyrimą ir įrangos suteikimą. Svarbu, kad Kosovas konstruktyviai ir pragmatiškai dalyvautų regioniniame bendradarbiavime.

Komisija siūlo tikslingai skirti PNPP išteklių, kad būtų remiama teisinė valstybė, viešojo administravimo reforma ir pastangos pagerinti Kosovo verslo sąlygas, pirmiausia naudojant porinius projektus. Taip pat bus svarstoma parama infrastruktūros projektams.

6. KOSOVO PILIEČIŲ PRIARTINIMAS PRIE ES

Keletas regiono šalių padarė didelę pažangą judėjimo laisvės srityje. Šalims sudariusiomis readmisijos susitarimus, sudaryti susitarimai su ES dėl vizų režimo supaprastinimo. Vizų režimo supaprastinimo veiksmų planuose pateikta svarbių gairių dokumentų saugumo, kovos su organizuotu nusikalstamumu, migracijos ir sienų saugumo klausimais. Pažanga stebima ir vertinama vykstant aukšto rango pareigūnų dialogui. Kelionių be vizų perspektyva šioms šalims buvo didelė paskata vykdyti reformas. Todėl Komisija pasiūlė, kad būtų iš dalies pakeistas atitinkamas Tarybos reglamentas¹¹, kad Buvusiosios Jugoslavijos Respublikos Makedonijos, Juodkalnijos ir Serbijos gyventojai turėtų teisę keliauti į ES be vizų nuo 2010 m. sausio mėn. Albanijos ir Bosnijos ir Hercegovinos piliečiai taip pat galėtų naudotis tokiais pačiais teisėmis, kai tik šios šalys įvykdys likusius reikalavimus.

2008 m. liepos mėn. Kosovas pradėjo išduoti savo pasus. Atskirų Kosovo piliečių prašymų suteikti vizą teikimo tvarka tapo paprastesnė. Dauguma ES valstybių narių naudojami ES teisės aktais sudarytomis lanksčiomis sąlygomis, kad supaprastintų trumpalaikių vizų išdavimo atskiriems Kosovo gyventojams tvarką.

Kosovo piliečiai turi toliau naudotis glaudesnių ryšių su ES teikiamais privalumais, įskaitant bevizių kelionių į ES galimybę. Tai įmanoma tik tuo atveju, jeigu Kosovas galės užtikrinti, kad būtų įgyvendinamos susijusios reformos ir laikomasi taisyklių ir procedūrų, kad susijusi saugumo rizika ES valstybėms narėms būtų minimali. Šių reformų pradinis taškas – tinkamai veikiančios readmisijos susitarimai. Kosovas turi pritaikyti savo teisės aktus, sustiprinti administracinius gebėjimus tvarkyti readmisijos prašymus ir įgyvendinti veiksmingą reintegracijos strategiją. Jis taip pat turi sustiprinti sienų saugumą ir užtikrinti civilinių registrų ir dokumentų išdavimo valdymo saugumą.

Komisija siūlo tęsti struktūrinius darbus, kad Kosovo piliečiai priartėtų prie ES palaikant dialogą vizų klausimu ir ilgainiui numatant liberalizuoti vizų režimą, kai bus įgyvendintos būtinos reformos. Remdamasi išsamiu vertinimu Komisija siūlo parengti visapusišką

---

¹¹ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 539/2001.

strategiją, kuria Kosovui būtų teikiamos gairės, kaip įvykdyti ES reikalavimus, susijusius su vizų režimo liberalizavimu. Šioje strategijoje bus nustatyti kriterijai, pagal kuriuos bus vertinama Kosovo daroma pažanga vykstant dialogui dėl vizų; ji bus pateikta Tarybai informavimo tikslais.

Komisija reguliariai vertins Kosovo daromą strategijos įgyvendinimo pažangą, rengdama valstybių narių ir Komisijos ekspertų vertinimo darbus. Komisija remis Kosovo vykdomus strategijos įgyvendinimo darbus teikdama techninę ir finansinę paramą. Be to, platesnėje teisinės valstybės sistemoje ir kaip EULEX veiklos rezultata Komisiona išnagrinės galimybę įtraukti Kosovą į teismų bendradarbiavimo iniciatyvas regioniniu lygmeniu. Reikia toliau nagrinėti organizacinius klausimus, kaip Kosovas galėtų bendradarbiauti ir susieti savo veiklą su Europolo, Eurojusto ir Frontex darbais, galbūt įtraukiant į šį procesą EULEX¹².

7. KOSOVO SOCIALINIO IR EKONOMINIO VYSTYMO SI PALAIKYMAS

Kosovo socialinis ir politinis stabilumas priklauso nuo tvaraus ekonominio vystymosi ir stipresnės socialinės sanglaudos. Pasaulinė ekonomikos krizė palyginti nedaug paveikė Kosovą, nes jis mažai integravęsis į pasaulines rinkas. Tačiau manoma, kad tiesioginių užsienio investicijų ir pervedimų sumažės. Manoma, kad viešųjų investicijų mažės, nes auga įtampa valstybės pajamų srityje. Prognozuojama, kad Kosovo biudžeto deficitas 2009 m. turėtų padidėti 7 % BVP.

Kosovas turi spręsti svarbius ekonominius uždavinius. Tarptautinio valiutos fondo duomenimis, Kosovo BVP vienam gyventojui yra 1 726 EUR, o tai yra 6,9 % ES-27 vidurkio. Kosovo prekybos prekėmis ir paslaugomis deficitas vis dar labai didelis. Apskaičiuota, kad 2009 m. Kosovo bendras prekybos deficitas yra 43 % BVP. Didelis išorės disbalansas reiškia, kad vidaus gamybos pajėgumai yra nepakankamai išvystyti ir kad yra labai pažeidžiamų sričių.

Be tvarios makroekonominės politikos įgyvendinimo, Kosovas turi spręsti tiekimo srities trūkumus, pvz., infrastruktūros stokos, energijos trūkumą, dideles kapitalo sąnaudas ir žemą kvalifikacijos lygį. Svarbu, kad Kosovas padidintų ekonomikos konkurencingumą, gamybą ir sustiprintų eksporto sritį.

7.1. Prekyba

Prekyba ir gebėjimas prekiauti yra esminiai, siekiant pritraukti investicijų, skatinti augimą ir užtikrinti socialinę ir ekonominę vystymąsi. ES yra pagrindinė Kosovo prekybos partnerė. Pagal ES autonominės prekybos priemonės Kosovui suteiktos EB prekybos lengvatos¹³. Tačiau 2010 m. pabaigoje šios lengvatos nustos galioti. Šiuo metu su Kosovu nesudarytas nei Stabilizacijos ir asociacijos (SAS), nei Laikinis susitarimas (LS). Todėl laipsniškai įsigaliojus atitinkamiems SAS ir (arba) LS¹⁴ kitose Vakarų Balkanų šalyse ir nustojus galioti

¹² Europolas: Europolo konvencijos 42 straipsnis ir 1998 m. lapkričio 3 d. Tarybos aktas; Eurojustas: Sprendimo 2002/187/EB 26a straipsnis su pakeitimais; Frontex: Tarybos reglamento (EB) Nr. 2007/2004 su daliniais pakeitimais, padarytais Reglamentu (EB) Nr. 863/2007, 14 straipsnis.

¹³ Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2007/2000 su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2008 m. gegužės 7 d. Komisijos reglamentu (EB) Nr. 407/2008.

¹⁴ Buvusioji Jugoslavijos Respublika Makedonija (SAS – 2004 m. balandžio mėn.), Juodkalnija (LA – 2008 m. sausio mėn.), Bosnija ir Hercegovina (LS – 2008 m. liepos mėn.) ir Albanija (SAS – 2009 m. balandžio mėn.). SAS su Serbija pasirašytas 2008 m. balandžio mėn.

dabartiniam lengvatiniam režimui, pablogės Kosovo prekybinė padėtis tiek absoliučiais skaičiais, tiek santykinė išraiška. Be to, Kosovui negali būti taikoma ES ir daugelio SAP šalių įstrižinė kilmės kumuliacija, o tai riboja papildomų regioninių prekybos elementų vystymąsi. Tai taip pat mažina Kosovo patrauklumą užsienio investuotojams ir mažina Kosovo gamintojų eksporto į ES galimybes.

Kad Kosovas galėtų ir toliau naudotis dabartiniu lengvatiniu režimu, reikia pratęsti šio režimo taikymo laiką. Tačiau toks pratęsimas būtų tik laikinas. ES ir Kosovo prekybiniai santykiai, grindžiami tik autonominėmis prekybos lengvatomis, nesudaro sąlygų esminei Kosovo ilgalaikio ekonominio vystymosi tvarumo perspektyvai. Tokią perspektyvą galima suteikti tik sudarius Europos Bendrijos ir Kosovo prekybos susitarimą.

Prekybos susitarimu Kosovui ir ES teikiami svarbūs privalumai. Susitarimu sukuriama teisinė sistema, kuria investuotojams užtikrinamas stabilumas ir nuspėjamumas. Be to, jo taikymo sritis yra platesnė: garantuojama galimybė patekti į rinką ir kartu daroma pažanga, susijusi su intelektinės nuosavybės teisėmis, konkurencija, atitiktimi standartams ir administraciniu bendradarbiavimu. Perspektyva sudaryti susitarimą būtų svarbi paskata Kosovui tęsti reformas visose srityse, susijusiose su vidaus rinka, įskaitant administracinius gebėjimus. Tai taip pat paskatins Kosovą vykdyti veiksmingą prekybos politiką ir valdyti sienas. Galiausiai šis susitarimas yra išankstinė sąlyga Kosovui, kad jis galėtų dalyvauti ES ir SAP šalių įstrižinės kilmės kumuliacijos procese.

Kosovas dar nepasirengęs vesti derybų ir įgyvendinti prekybos susitarimą. Pavyzdžiui, reikia parengti administracinius gebėjimus, reikalingus užtikrinti veiksmingą antimonopolinę politiką ir valstybės pagalbos reglamentavimą. Intelektinės nuosavybės teisių klausimu yra priimti pagrindiniai intelektinės nuosavybės teisių teisės aktų elementai, bet Kosovas vis dar turi sukurti pagrindinius administracinius gebėjimus, kad užtikrintų, jog šių teisės aktų būtų laikomasi. Kosovas taip pat turi daryti didesnę pažangą derinant teisės aktus autorių teisių teisės aktų ir jų vykdymo srityje. Jis taip pat turi padaryti didelę pažangą teisės aktų ir institucinių struktūrų, susijusių su prekyba prekėmis, įskaitant sanitarijos ir fitosanitarijos priemones, srityje. Reikia veiksmingai taikyti institucinę sistemą, kad būtų užtikrintas tinkamas akreditavimas, sertifikavimas, standartizacija ir rinkos priežiūra.

Komisija taip pat įvertins Kosovo pažangą stiprinant pajėgumus ir imantis reformų srityse, labiausiai susijusiose su prekybos susitarimu. Ji nustatys priemones, kurių turės imtis Kosovas. Kai tik Kosovas atitiks susijusius reikalavimus, Komisija pasiūlys derybų nurodymus, kuriais remdamasi Bendrija galės tinkamu laiku pradėti derybas dėl prekybos susitarimo. Komisija parengs autonominių prekybos priemonių galiojimo pratęsimą, kad būtų išsaugoti dabartiniai prekybiniai ryšiai, kol nepasirašytas prekybos susitarimas. Kosovas, kaip stabilizacijos ir asociacijos proceso dalyvis, bus įtrauktas, kai įgyvendinant visos Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių preferencinių kilmės taisyklių regioninę konvenciją į Vakarų Balkanus bus išplėsta visos Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių kilmės kumuliacijos sistema.

7.2. Makroekonominis ir fiskalinis tvarumas

Tvari makroekonominė ir fiskalinė sistema yra būtina Kosovo vystymuisi. ES ir kitos paramos teikėjos šiuo tikslu parėmė vidutinės trukmės išlaidų programos kūrimą. Ši programa yra pagrindinis Kosovo biudžetinio ciklo komponentas.

2008 m. Kosovas ir Komisija, glaudžiai bendradarbiaudami su TVF, inicijavo konsultacinio pobūdžio fiskalinės priežiūros mechanizmo kūrimą. Šis mechanizmas padeda Kosovui pasiręsti sklandžiai integruotis į veikiančias ES ekonomines ir fiskalines stebėjimo programas. Kosovas turi ugdyti gebėjimus įgyvendinti nuoseklią ir suderintą makroekonominę ir fiskalinę politiką. Jeigu Kosovas padarys pažangą šioje srityje, jam bus pasiūlyta dalyvauti reguliaraus pobūdžio ekonominės ir fiskalinės atskaitomybės sistemoje, kuri sukurta Vakarų Balkanams, ir pateikti metinę vidutinės trukmės ekonominę ir fiskalinę programą. Komisija ir toliau remis Kosovo pastangas siekti pažangos šioje srityje ir reguliariai palaikys dialogą, kad stebėtų ekonominius pokyčius.

7.3. Privataus sektoriaus vystymasis

Apskaičiuota, kad mažos ir vidutinės įmonės sukurs 40 % Kosovo BVP, suteiks 60 % darbo vietų ir sudarys 99 % verslo įmonių. MVĮ yra svarbiausios skatinant našumą, inovacijas ir darbo vietų kūrimą. Reikia veiksmingiau remti šį sektorių, kad verslininkams būtų teikiama paskatų, o šešėlinė verslo veikla būtų legalizuojama.

Kosovui taip pat būtų naudingos programos, kuriomis būtų siekiama padidinti jo ekonomikos konkurencingumą, kurių dėmesio centre būtų naujų technologijų perėmimas, didesnis našumas, mažesnės darbo sąnaudos ir darbo vietų kūrimas. Tokios programos turėtų padėti padidinti verslo reglamentavimo skaidrumą, įskaitant licencijų ir leidimų išdavimą, sertifikavimą, veiksmingą ir nepriklausomą priežiūrą ir siūlyti paramą tinklų iniciatyvoms.

Kosovas turėtų toliau siekti pažangos privatizavimo srityje. Kosovui būtų naudingas tolesnis mikrofinansinių institucijų vystymasis, kuriuo būtų remiamos mažos verslo įmonės augimo potencialą turinčiuose sektoriuose, įskaitant žemės ūkį, kaimo turizmą, smulkią gamybą ir miestų infrastruktūrą.

Kosovui būtų naudinga narystė Europos rekonstrukcijos ir plėtros banke ir didesnis Europos investicijų banko kreditavimas. Kosovo verslo aplinkai ir ypač jo MVĮ būtų naudinga, jeigu šalis aktyviau dalyvautų ir būtų glaudžiau susijusi su atitinkamomis ES iniciatyvomis, Smulkiojo verslo aktu ir Mokslinių tyrimų septintąja bendrąja programa. Jeigu Kosovas atitiks susijusias sąlygas, Komisija pasiūlys jam dalyvauti tose sistemose vykdomoje veikloje prireikus teikdama techninę ir finansinę paramą.

7.4. Užimtumas ir socialinė politika

Labai didelis nedarbas Kosove (apskaičiuota, kad 2008 m. jis siekė apie 40 %) alina jo ekonomiką. Jaunimo nedarbas yra ypač didelė problema – apytiksliai 75 % jaunų žmonių neturi darbo. Kosovas turi strategiškai spręsti nedarbo problemą – imtis kelių gerai suderintų priemonių. Reikia gerinti darbo paieškos centrų pajėgumus ir toliau plėtoti ryšius su universitetais bei mokyklomis, kad būtų panaikintas švietimo ir užimtumo atotrūkis. Kosovui būtų naudinga pradėti taikyti darbo skatinimo programas, skirtas socialinę paramą gaunantiems darbingiems žmonėms.

ES gali padėti Kosovui prisijungdama prie jo pastangų skatinti visiems skirtas galimybes įsidaibinti, gerinti dialogą su socialiniais partneriais ir pilietine visuomene ir tikslingiau nukreipti jo užimtumo ir socialinę politiką. Todėl Komisija pateiks tyrimą „Socialinė apsauga ir socialinė įtrauktis Kosove“, kuris padės Kosovui pasiręsti geriau koordinuoti socialinę ir

užimtumo politiką. Komisija siūlo įtraukti Kosovą į programą *Progress*¹⁵, kurioje gali dalyvauti Vakarų Balkanų šalys. Ji parems Kosovo dalyvavimą užimtumo ir socialinės politikos regioninio bendradarbiavimo projektuose, vykdomuose Pietryčių Europos užimtumo ir socialinės politikos tinkle ir Pietryčių Europos sveikatos priežiūros tinkle. Komisija siūlo bendradarbiauti su Romų dešimtmečio projekto sekretoriatu, siekiant Kosovo asocijavimo, ir padėti įtraukti mažumų bendruomenes į socialinės apsaugos ir įtraukties priemones.

7.5. Švietimas, mokymas ir moksliniai tyrimai

Kosovo gyventojai yra jauni, vidutinis amžius yra 26 metai. Apie trečdalį gyventojų yra jaunesni kaip 15 metų, o daugiau kaip pusė gyventojų – jaunesni kaip 25 metų. Per artimiausius penkerius metus 200 000 žmonių sulauks darbinio amžiaus ir pradės dalyvauti darbo rinkoje. Atsižvelgiant į labai didelį jaunimo nedarbo lygį, švietimas yra pagrindinis Kosovo prioritetas.

Kosovas turi pakelti švietimo standartus, sumažinti mokyklos nebaigimo atvejų skaičių ir padidinti švietimo sistemos įtrauktį. Svarbios prioritetinės sritys turėtų būti: mokytojų igūdžių tobulinimas, dabartinių mokymo įstaigų gerinimas, mokyklų ir kolegijų galimybių priimti visų bendruomenių moksleivius ir studentus plėtimas. Didesnis finansavimas būtų naudingas viduriniam profesiniam mokymui, suaugusiųjų profesiniam mokymui ir mokymuisi visą gyvenimą. Mokymo programos turėtų teikti galimybes įsidarbinti.

Programa *Tempus* ir toliau bus remiama Kosovo aukštojo mokslo reforma. Projektus pradėjo teikti ne tik Prištinos universitetas, bet ir Mitrovicos universitetas. Kosovo universitetai, studentai, mokytojai, jaunimas ir jaunimo organizacijos turi iki galo išnaudoti programų *Erasmus Mundus* ir „Veiklus jaunimas“ teikiamas galimybes. Komisija siūlo padidinti pagal PNPP teikiamą finansavimą programoms *Tempus*, *Erasmus Mundus* ir „Veiklus jaunimas“, prireikus tiksliai nustatyti lėšų paskirtį, ir padidinti dalyvavimo galimybes reikalavimus atitinkančioms įstaigoms.

Komisija kartu su Kosovu išnagrinės galimybes ir planus susieti Kosovo švietimo įstaigas ir tam tikrą mokymosi visą gyvenimą programų veiklą. Taip pat kartu su Europos mokymo fondu Komisija išnagrinės būdus suaktyvinti fondo veiklą Kosove ir padidinti informuotumą apie ES veiklą, susijusią su švietimu. Kokybės užtikrinimo mechanizmų srityje Komisija pradės dialogą su Kosovo valdžios institucijomis, kad padėtų padidinti visų bendruomenių mokymo programų kokybę. Komisija išnagrinės būdus paremti ES mokslų fakulteto steigimą Prištinos universitete.

Moksliniai tyrimai yra svarbūs Kosovo socialiniam ir ekonominiam vystymuisi, jie suteikia galimybių aktyviau vykdyti regioninį bendradarbiavimą. Vakarų Balkanai dalyvauja ES mokslinių tyrimų septintojoje bendrojoje programoje. Kosovas turi teisę dalyvauti kaip tarptautinis bendradarbiavimo partneris. Jis paskyrė septintosios bendrosios programos asmenį ryšiams ir rengia nacionalinį veiksmų planą, kad sustiprintų savo mokslinių tyrimų gebėjimus. Kosovas turi ir toliau aktyviau dalyvauti ES mokslinėje veikloje¹⁶.

---

¹⁵ Bendrijos užimtumo ir socialinio solidarumo programą.

¹⁶ Kosovas įtrauktas į Tarptautinio bendradarbiavimo šalių partnerių sąrašą, pridėtą prie Mokslinių tyrimų septintosios bendrosios programos darbo programų.

7.6. Kultūra ir Europa piliečiams

Pagarba kultūros ir religijos paveldui yra esminis susitaikymo, pasitikėjimo ir stabilumo elementas. Tai taip pat gali būti svarbus indėlis į Kosovo socialinį ir ekonominį vystymąsi. Kosovas padarė pažangą saugodamas ir restauruodamas kultūros ir religinį paveldą. Jo dalyvavimas Liubianos procese, Rekonstrukcijos įgyvendinimo komisijos ir Kultūros paveldo techniniame forume buvo naudingas ir turi būti tęsiamas. Kosovas turi naudotis į šį sektorių įdėtomis investicijomis kaip išsamios vystymosi strategijos dalimi. Į šios strategijos struktūrą ir įgyvendinimą turėtų būti įtrauktas visų suinteresuotųjų šalių dalyvavimas. Ypatingas dėmesys turi būti skiriamas be leidimų vykdomai veiklai paveldo vietose arba šalia jų.

Keletas Vakarų Balkanų šalių dalyvauja programose Kultūra ir Europa piliečiams. Dalyvavimas šiose programose grindžiamas pagrindų susitarimu, kuriuo nustatomi jų dalyvavimo Bendrijos programose bendrieji principai. Su Kosovu šiuo metu toks susitarimas nesudarytas. Tačiau dalyvavimas šiose programose priartins Kosovo žmones prie Europos projekto. Kol bus sudarytas pagrindų susitarimas, PNPP lėšomis bus remiami pilietinės visuomenės organizacijų, savivaldybių ir kultūros organizacijų gebėjimų stiprinimo veiksmai, bus lengvinamas jų ir jų ES ir regiono kolegų tinklų veikimas. Komisija išnagrinės galimybę palengvinti kultūrinius mainus ir stipendijų teikimą plečiant programos *Young Cell* (kuri šiuo metu taikoma tik teisei) taikymo sritį, kad ji apimtų ir kultūrą.

8. TOLESNI VEIKSMAI SEKTORIŲ TEISĖS AKTŲ DERINIMO SRITYJE

8.1. Energetika

Elektros energijos tiekimo sutrikimai yra didelė kliūtis ekonomikos augimui ir tiesioginių užsienio investicijų didėjimui Kosove. Neturint saugaus ir tvaraus energijos tiekimo, Kosovo ekonominis vystymasis bus ribotas.

Energetikos sektoriaus dalių privatizavimas padės gerokai sumažinti Kosovo biudžeto išlaidas ir leis daryti investicijas kitose prioritetinėse srityse. Jis taip pat leis padidinti energijos tiekimo veiksmingumą ir efektyvumą. Reikia pagerinti apmokėjimą už suteiktas paslaugas, kad energetikos bendrovės galėtų užtikrinti saugesnį ir patikimesnį tiekimą. Tačiau privatizavimas yra tik sprendimo dalis. Kosovas taip pat turi aktyviau dalyvauti regioniniuose energetinio bendradarbiavimo ir gamybos projektuose, įgyvendinti energijos paklausos mažinimo priemones ir naudoti daugiau atsinaujinančių išteklių ir alternatyvių energijos gamybos būdų.

Būtina, kad Kosovas nuolat dalyvautų veikloje, susijusioje su Energijos bendrijos sutartimi. Kosovas turi aktyviau dalyvauti ir išplėsti dalyvavimo sritį, įskaitant elektros energijos perdavimo kompensavimo mechanizmą ir pajėgumų skyrimo mechanizmus. Visos regiono šalys turi sudaryti sąlygas Kosovui naudotis šiais mechanizmais kaip lygiaverčiam partneriui. Kosovo energijos tiekėjai, reguliavimo institucijos ir kiti dalyviai turi iki galo išnaudoti turimus regioninio bendradarbiavimo projektus. Kosovas taip pat turi gauti naudos iš ES iniciatyvų energijos veiksmingumo ir atsinaujinančių šaltinių srityse. Tai taip pat turėtų atitikti viso regiono interesus.

8.2. Transportas

Kosovas skubiai turi gerinti transporto infrastruktūrą. Kosovas pradėjo didelę kelių tiesimo programą. Tačiau ši programa yra didelė našta Kosovo biudžetui. Reikia rasti alternatyvių finansavimo šaltinių. Tai turėtų būti suderintos strategijos dalis, kuria teikiama pirmenybė investicijoms į geležinkelius ir finansuojama kelių priežiūra ir naujų kelių tiesimas. Kosovas turi toliau įgyvendinti Europos susitarimą dėl bendrosios aviacijos erdvės, įskaitant aviacijos srities *acquis*.

Transporto bendrijos sutarties tikslas – užtikrinti, kad ją pasirašiusioms šalims laipsniškai perkeliant transporto srities *acquis* laipsniškai vyktų regioninių ir ES rinkų integracija. Ši sutartis nepaprastai svarbi Kosovui. Visos sutarties šalys turi užtikrinti Kosovo įtrauktį, kad jis galėtų visapusiškai dalyvauti susijusiose iniciatyvose. Kosovas turi pradėti įgyvendinti sausumos transporto *acquis* taikymo tvarkaraštį ir naudotis regiono rinkų integravimo nuostatomis.

8.3. Aplinka

Kosovo aplinkai didelę žalą padarė daugelį metų vykusį taršą ir nesirūpinimas ja. Apskaičiuota, kad Kosovo įgėnės per valandą išmeta 25 tonas pelenų ir dulkių, tai 74 kartus viršija pagal ES standartus leistiną lygį. Vanduo taip pat kelia susirūpinimą. Tik 70 % gyventojų prisijungę prie geriamojo vandens vandentiekio sistemų ir tik trečdalis prisijungę prie kanalizacijos sistemų. Kad pagerėtų Kosovo gyventojų sveikata, yra nepaprastai svarbu pagerinti aplinką. Kosovas ir toliau sėkmingai teisiškai perkelia ES standartus. Tačiau jam trūksta gebėjimų ir išteklių, kad užtikrintų tinkamą įgyvendinimą. Mažiau kaip 1 % Kosovo biudžeto skiriama aplinkosaugos veiklai finansuoti.

Kosovas dalyvauja ES regioninėje aplinkosaugos veikloje, pvz., dabar jam teikiama Regioninio aplinkos centro parama teisės aktų priėmimui, įgyvendinimui ir vykdymo užtikrinimui. Jis taip pat dalyvauja Stojimo regioninio aplinkos tinklo veikloje, kuris teiks pagalbą Kosovui rengdamas mainus gerosios patirties, administracinių gebėjimų ugdymo ir mokymo klausimais. Komisija siūlo papildyti šiuos veiksmus, be kita ko, naudojant Infrastruktūros projektų priemonę, remiant projektų, kuriuos padėtų įgyvendinti tarptautinių finansų įstaigų (TFI) finansavimas, rengimą.

9. VEIKSMINGAS IR ĮTRAUKTAMI GRINDŽIAMAS REGIONINIS BENDRADARBIAVIMAS

Regioninis bendradarbiavimas yra esminis ES politikos Pietryčių Europoje elementas. Kosovo regioninis bendradarbiavimas yra svarbus jo teisės aktų derinimo su Europos teisės aktais darbotvarkei. Jo nuolatinis dalyvavimas ir integracija į regioninio bendradarbiavimo iniciatyvas yra svarbi komerciniu, ekonominiu ir politiniu atžvilgiu.

Jungtinių Tautų laikinosios administracijos misija Kosove (UNMIK) šalies vardu pasirašė keletą regioninio bendradarbiavimo susitarimų. Į pakeistos UNMIK įgaliojimus įtrauktas „Kosovo išorės atstovavimo palengvinimas“. Tačiau UNMIK pajėgumai riboti. Kosovui būtų naudingas dalykiškas ir pragmatiškas požiūris stiprinant bendradarbiavimą su kaimyninėmis šalimis. Kosovas turėtų strategiškai naudotis turimomis priemonėmis. Kosovo vyriausybė visoms viešosioms institucijoms turėtų parengti aiškias ir išsamias gaires, kurios būtų nuosekliai taikomos visais regioninio bendradarbiavimo lygmenimis. Kosovas turi visapusiškai dalyvauti įsteigtos naujos Regioninės viešojo administravimo mokyklos veikloje. Visos susijusio susitarimo šalys turi užtikrinti Kosovo įtrauktį.

Komisija kartoja ES delegacijos raginimą, nuskambėjusį per Regioninio bendradarbiavimo tarybos susitikimą Kišiniove 2009 m. birželio mėn., kuriuo visos susijusios šalys buvo paragintos laikytis dalykiško požiūrio ieškant pragmatiškų būdų užtikrinti įtrauktimi grindžiamą regioninį bendradarbiavimą Pietryčių Europoje. Komisija labai ragina visas šalis ieškoti praktinių, pragmatiškų sprendimų ir yra pasirengusi šiuo tikslu remti visas pastangas.

10. ŽYMINT NAUJĄ ES IR KOSOVO DIALOGO ETAPĄ

Kosovas yra stabilizacijos ir asociacijos proceso dalis. Pirmi pasitarimai surengti 2003 m. 2007 m. sukurtas sustiprintas SAP stebėjimo mechanizmas. Žymint naują ES ir Kosovo santykių etapą, SAP stebėjimo mechanizmas turi būti išvystytas į aktyvesnį politinį dialogą, kurio dėmesio centre būtų reformų ir bendradarbiavimo pažanga.

Plenarinis posėdis turėtų būti *svarbiausia* proga aptarti Kosovo europinės darbotvarkės prioritetus. Sektoriniai susitikimai bus rengiami pagal politinio dialogo su kandidatu ir potencialiais kandidatais modelį. Jų dėmesio centre bus Kosovo europinė darbotvarkė, institucijų kūrimas ir Europos standartų įgyvendinimas ir vykdymo užtikrinimas. Turėtų būti išsamiai aptariami kelioms sritims svarbūs klausimai, pvz., viešojo administravimo reforma ir teismų sistema.

Susitikimai bus rengiami reguliariai, kad jiems būtų tinkamai ruošiamasi, jie būtų koordinuojami ir būtų stebimas Kosovo priimtų įsipareigojimų vykdymas. Svarbu tikslingai skirti pagalbą, o rezultatus nustatyti vykdant tarpusavio vertinimo peržiūras. Sektoriniai susitikimai vyks Prištinoje ir Briuselyje, kad juose galėtų dažniau dalyvauti Komisijos tarnybos. Kad pilietinė visuomenė aktyviau dalyvautų teisės aktų derinimo procese, kiekvienais metais bus rengiamas susitikimas su pilietinės visuomenės organizacijomis.

Komisija siūlo pakeisti proceso pavadinimą į „Stabilizacijos ir asociacijos proceso dialogas“.

11. GERESNIS EB FINANSINĖS PARAMOS NAUDOJIMAS

Kosovas gavo daug EB finansinės paramos. 2008 m. Kosovui skirtoje paramos teikėjų konferencijoje Komisija įsipareigojo skirti daugiau kaip 500 mln. EUR. 2007–2009 m. pagal PNPP programą Kosovas gavo 359 mln. EUR. Dabartinėje 2010–2012 m. daugiametėje preliminariojoje finansinėje programoje Kosovui skiriama dar 206 mln. EUR. Tiesiogiai valdant Komisijos ryšių palaikymo tarnybai Prištinoje, Kosovas padarė nemažą pažangą įgyvendinant PNPP. Reikia toliau naudotis šiais rezultatais.

PNPP pagalbą reikia tikslingai skirti ribotam pagrindinių prioritetų skaičiui, o pačius prioritetus suderinti su Kosovo europinių reformų darbotvarkė ir įtraukti įvertintas sektorių strategijas. Projektų atrankai turėtų būti būdingas geresnis planavimas, prioritetų ir eiliškumo nustatymas ir veiksmų koordinavimas su kitais paramos teikėjais. Bus apsvarstyta galimybė įtraukti kitus paramos teikėjus į PNPP valdymą srityse, kuriose jie turi sąlyginį pranašumą. Po paramos teikėjų konferencijos Kosovas turėtų prisiimti didesnę atsakomybę už PNPP projektus.

Tarpvalstybinis bendradarbiavimas pagal PNPP programos II komponentą gali padėti susitaikyti ir palaikyti gerus kaimyninius santykius. Be to, tarpvalstybinio bendradarbiavimo skatinamas patirtinis mokymasis turėtų padėti ugdyti vietos gebėjimus. Komisija mano, kad PNPP antras komponentas Kosovo naudai mobilizuotas tinkamai ir laiku.

12. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Europos Vadovų Taryba ne kartą patvirtino, kad Kosovo europinė perspektyva yra Vakarų Balkanų europinės perspektyvos dalis. Šiame komunikate nurodomos Bendrijos priemonės, kuriomis ES gali pasinaudoti, kad paskatintų Kosovo politinį, socialinį ir ekonominį vystymąsi. Kosovas pasiekė tam tikrą politinį stabilumą, bet saugumo padėtis išlieka netvirta. Kosovas neturi atsilikti, kai Vakarų Balkanų regionas daro pažangą ES link.

ES valstybės narės laikosi įvairių nuomonių dėl Kosovo statuso. Tačiau tai neturėtų būti kliūtis esminei ES ir Kosovo santykių pažangai. Laikomasi skirtingų požiūrių pripažinimo klausimu, bet sutariama dėl bendro darbo – šis metodas veikia ir jį reikia aktyviau taikyti. Nepažeisdama Kosovo statuso Komisija siūlo, kad ES imtųsi keleto praktinių veiksmų, kuriais būtų užtikrinta nuolatinė Kosovo pažanga Europos link. Kosovui darant jo europinės darbotvarkės įgyvendinimo pažangą, Komisija siūlo:

- tęsti struktūrinius darbus, kad Kosovo piliečiai priartėtų prie ES palaikant dialogą vizų klausimu ir ilgainiui numatant liberalizuoti vizų režimą, kai bus įgyvendintos būtinos reformos ir įvykdytos sąlygos;
- pratęsti autonominių prekybos priemonių galiojimą, o kai Kosovas atitiks susijusius reikalavimus, tinkamu laiku pasiūlyti derybų dėl prekybos susitarimo nurodymus;
- palengvinti Kosovo dalyvavimą visos Europos ir Viduržemio jūros regiono valstybių kilmės kumuliacijos sistemoje, kai bus pasirašytas prekybos susitarimas;
- laipsniškai integruoti Kosovą į su Vakarų Balkanais sukurtą ekonominės ir fiskalinės priežiūros sistemą;
- išnagrinėti galimybę pasirašyti su Kosovu pagrindų susitarimą dėl dalyvavimo Bendrijos programose bendrųjų principų.
- Sustiprinti ir suaktyvinti Kosovo dalyvavimą stabilizacijos ir asociacijos procese reguliariai rengiant SAP dialogą;
- laipsniškai pradėti Kosovui taikyti PNPP tarpvalstybinio bendradarbiavimo komponentą (II komponentas).

Komisija parems šias iniciatyvas teikdama finansinę ir techninę paramą.